

Dan Costinaș în dialog cu Giovanni Ruggeri

GIOVANNI RUGGERI

Nici până astăzi nu se știe în mod precis, concret și sigur, dacă se va face ceva (și ce anume) sau nu, pe viitor. Icoanele se degradează în mod ireparabil, icoane valoroase, vechi de 200-300 de ani, se pierd datorită condițiilor improprii de conservare. Mergeți la Muzeu acum, în februarie, mergeți în martie: veți „muri” de frig și veți vedea cum se degradează icoanele. Muzeul a apărut prin sacrificiile localnicilor din Sibiel și cu sprijinul Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Europa și astăzi este administrat de Biserica Ortodoxă Română din Sibiu/Sibiel: nu pot să cred – nu vreau să cred – că Biserica Ortodoxă și satul Sibiel vor accepta distrugerea progresivă a acestui patrimoniu religios, artistic și uman de o inestimabilă valoare. Responsabilii Muzeului trebuie să înceapă imediat un „război pașnic” împotriva indiferenței. Vă propun să promovăm cu toții o campanie: România pentru Muzeul din Sibiel!

„Această carte – fruct al unei mari străduințe de realizare, fie-mi îngăduit să o spun cu modestie și cu franchețe – vrea să fie semnul unei profunde recunoștințe aduse marilor valori culturale și religioase exprimate de poporul român și un gest personal de a mulțumi și onora memoria celui pe care nu mă sfiesc să-l numesc un uriaș al credinței, al culturii, al bunătății: Părintele Zosim Oancea.” (Giovanni Ruggeri, fragment din Conferințele Bibliotecii ASTRA, Sibiu, iulie 2008)

Nu orice mesaj nesolicitat e spam. Vă dau următorul exemplu: cu câteva zile înainte de Crăciun am primit un e-mail care conținea imaginea unei icoane și următorul text: „Muzeul de Icoane pe Sticlă «Pr. Zosim Oancea» din Sibiel le urează tuturor prietenilor și vizitatorilor: Sărbători Fericite!” Am răspuns cu un foarte scurt mesaj de mulțumire, pentru că așa am considerat că este civilizată; și de aici a început totul: un schimb de mesaje din ce în ce mai bogat în conținut, informații foarte interesante despre Muzeul din Sibiel și fondatorul acestuia, despre colecția de icoane pe sticlă (unică în lume ca număr de exponate) și despre un om deosebit, invitatul nostru de astăzi. Și toată această corespondență, purtată în cea mai veritabilă limbă română!

Cum fac de obicei, am formulat un foarte scurt chestionar, complet neconvențional și (aparent) haotic. Am reușit să însălez 9 întrebări și, după numai câteva zile, am avut deosebită plăcere să găsesc în căsuța de poștă electronică un e-mail care conținea nu răspunsuri banale, ci nouă excelente mini-eseuri, pe care vi le redau mai jos; câteva detalii despre lucrările, persoana și personalitatea amabilului domn Ruggeri.

Carte de vizită: Giovanni Ruggeri, cercetător, jurnalist și eseist italian, absolvent de teologie la Pontificia Universităte Gregoriană din Roma; a scris numeroase articole și reportaje despre România, a publicat mai multe cărți despre legăturile dintre creștinism și modernitate și, nu în ultimul rând, este autorul cărții-album *Icoanele pe sticlă din Sibiel* (apărută deocamdată în limbile: română, italiană, engleză, germană și franceză), o scriitură plină de admirație și dragoste, încântare și apreciere față de România și cultura sa populară.

Dan Costinaș: De ce tocmai România?

Giovanni Ruggeri: Pentru că fiecare dintre noi are „nebuniile” lui! Sau, dacă vreți o altă perspectivă, de ce România m-a ales chiar pe mine? Cu această glumă amicală, prin care aș vrea să corespund nivelului de simț al umorului foarte agreabil în cazul dvs., doresc să exprim, în primul rând, surpriza pe care eu însumi am avut-o atunci când am descoperit România pentru prima dată, atunci când m-am îndrăgostit cu adevărat de această țară, când am hotărât să mă implic atât de mult în promovarea unui loc de excepție – Muzeul de icoane pe sticlă din Sibiel (ca să nu zicem nimic despre reportajele și articolele mele despre România) – și, în plan strict personal, faptul că la un moment dat am vrut neapărat să cumpăr o mică casă bătrânească la Sibiel; o casă cu pivniță, șopron, grajd, grădină... Nota bene: ca orice italian harnic și cuminte, am și eu ceva economii, dar, vorbind la propriu, nu sunt un om bogat, de pildă în Italia locuiesc cu chirie; acum poate înțelegeți mai bine de ce vorbeam mai sus despre „nebunie”...

Farmecul irezistibil al României, care m-a cucerit imediat, ține de rădăcinile culturale țărănești (străvechi) ale civilizației tradiționale române, care rezistă până astăzi. Sunt conștient că a vorbi

despre rădăcinile culturale țărănești înseamnă o mulțime de lucruri, pe care nu pot să le lămuresc nici pe departe. Atunci îmi permit să mă refer, deocamdată, doar la câteva trăsături majore ca, de pildă, faptul că civilizația rurală pentru mine înseamnă (printre multe altele) un sentiment sacru al pământului și al vieții, un sentiment în aburul căruia materia și spiritul sunt unite într-o sinteză fundamentală, esențială aș spune: istoria și eternitatea merg întotdeauna alături și, fiecare, înăuntrul celeilalte; acest sentiment înseamnă și un ritm de viață în care omul are timpul să vadă, să simtă, să muncească, să gândească, să aibă conștiință „fizică” a trecerii timpului și a apropiării destinului. Mai înseamnă o conștiință sensibilă a materiei (frig, cald, lemn, sobă, apă, vânt, praf, găină...) și o familiaritate naturală cu cerul (divinitatea). În același timp, dorința mea de a cunoaște România (conștient fiind că nu există o cunoaștere adevărată fără dragoste) mi-a deschis încet-încet marea panoramă a Culturii române, pe care o admir ca un autodidact (inclusiv în ceea ce privește limba... și se vede!) dornic de a descoperi – începând cu câteva „afinități electivă” – chipuri și voci deosebite din România.

Acum trebuie să fac un mic pas înapoi, ca să pot răspunde imediat unor observații (tăcute, dar sesizabile) ale dvs. și ale cititorilor. Imaginea pe care mi-am format-o despre civilizația rurală, și despre fosta (?) Românie rurală, nu este nici idilică, nici ireală și nici parțială. Ea este, pur și simplu, simbolică: când mă retrag la Sibiel (chiar dacă până astăzi, acest lucru însemna pentru mine exclusiv muncă la Muzeu, acasă și în grădină) sau când mă plimb undeva prin țară, dimensiunile enumerate mai sus – foarte pe scurt și doar parțial – sunt mai apropiate de mine; le simt mult mai clar în România și asta îmi permite să le am ca orizont interior și exterior extrem de important, poate chiar vital, pentru reflecție, pentru meditare. În sfârșit, mărturisesc că România face parte, surprinzător, din căutările mele, din dibuirile „răspunsurilor” la câteva întrebări esențiale, întrebări permanente care, până la urmă, coincid cu „marea întrebare”: eu însumi.

„Factus mihi magna quaestio: devenisem o mare întrebare pentru mine însumi”, spunea Sf. Augustin.

În rest, vă dau cuvântul meu că, fiind un om conștient, realist și pragmatic – deci deloc „cu capul în nori” – cunosc destul de bine România, ca să nu îmi fac iluzii nici cu privire la problemele mari ale țării (inclusiv în ceea ce privește dezvoltarea, mediul, promovarea imaginii, a turismului și a culturii ș.a.m.d.), dar nici în legătură cu românii printre care, mărturisesc, nu am întâlnit niciodată până acum persoane „pe calea de mijloc”: în România găsești sau oameni de excepție și de o extraordinară valoare ori – îmi pare rău să spun asta, dar din păcate chiar așa mi s-a întâmplat – oameni despre care uneori este mai bine nici să nu vorbim.

De la Bergamo la Sibiel sunt exact 1388 km (prin Zagreb și Belgrad) sau 1591 km (prin Viena și Budapesta). Cum vi se par: mulți, puțini?

Prea mulți pentru mult prea puținul timp liber de care pot să beneficiaz, nici mulți și nici puțini pentru dorința mea de a cunoaște cât mai temeinic oameni și locuri (ceea ce presupune condițiile lor de viață). Se deschide o lume întregă când vorbim despre civilizația habsburgică (Austria), maghiară (Ungaria) sau cea sloveno-croato-sârbă (Ljubljana, Zagreb, Belgrad). Și, nu în ultimul rând, România – începând din Banat și până în Transilvania, ca să rămânem în cadrul figurat al călătoriei mele Bergamo-Sibiel: de la Deta până la Deva sau din Arad până la Sibiu! Când vin cu avionul, nu văd mai nimic; când vin cu mașina, sunt atât de grăbit, încât trebuie să fiu mereu atent la radar! „N-avem timp”: ce sărăcie (și ce tristețe)! Timpul înseamnă viață. Și viața este atât de bogată, frumoasă (Austria, Ungaria, Slovenia, România), dar este necesar să ai ochi (și suflet) pentru a vedea diferențele dintre oameni, locuri, anotimpuri...

Ca să nu fiu acuzat că am ocolit întrebarea, acești „km” sunt uneori destul de mulți de la „Bergamo” la „Sibiel”, dacă iau în considerare modurile diferite de acțiune sau de gândire; însă aceeași distanță este egală cu zero aproape dacă am în vedere că oamenii, oriunde s-ar afla, au speranțe, suferă, se tem, iubesc.

În 2003, când Don Quijote se pregătea să intre în cel de-al cincilea veac al nemuririi sale, Giovanni

Muzeul din Sibiel

Ruggeri descoperă România. Nu aveți, uneori, senzația că vă luptați cu morile de vânt?

Nu, pentru că destul de frecvent – din păcate – situația este și mai dureroasă: nu sunt nici măcar morile, nici vânt nu există, pur și simplu nu este nimeni, nu este nimic. De când am început să mă implic în promovarea României și curând apoi a Muzeului din Sibiel, am știut că sunt singur; nu numai în România, ci și, poate în primul rând, chiar în Italia! Credeți că „italienii” (permiteți-mi să generalizez o singură dată), în majoritatea lor, iubesc și apreciază România? Nici vorbă! În ceea ce privește România, până acum am întâlnit puțini români – dar în general de mare valoare – care au apreciat ceea ce îmi propusesem eu să fac și m-au ajutat, în majoritatea cazurilor, prin prietenia lor și printr-un sprijin potrivit competențelor (în nici un caz unul de tip financiar).

Despre instituții ce să mai spun? Există oameni și oameni... De pildă, sunt unii care promit mări și munți și apoi nu respectă nici cele mai elementare reguli de bună educație, pe de altă parte există funcționari sau înalți oficiali care, fascinați de marele sacrificiu și de extraordinara operă a Părintelui Oancea, impresionați de străduința mea, se implică în mod concret pentru a sprijini acțiunea mea în favoare Muzeului și – așa sper și mai mult – pentru a sprijini chiar Muzeul. Însă voi reveni asupra acestui aspect mai departe. Acum, în ceea ce privește întrebarea dvs. și referindu-mă în mod precis la Sibiel: sufăr când pentru un Muzeu unic, de mare valoare – a costat sacrificii enorme și este mărturia vie a genialității sfinte a părintelui Zosim Oancea care, după 15 ani de închisoare și muncă silnică, a reușit să ctorească, în plin comunism, acest Muzeu – timp de 10 ani nu s-a făcut nimic pentru a îmbunătăți condițiile și pentru a păstra bine icoanele. Nici până astăzi nu se știe în mod precis, concret și sigur, dacă se va face ceva (și ce anume) sau nu, pe viitor. Icoanele se degradează în mod ireparabil, icoane valoroase, vechi de 200-300 de ani, se pierd datorită condițiilor improprii de conservare. Mergeți la Muzeu acum, în februarie, mergeți în martie: veți „muri” de frig și veți vedea cum se degradează icoanele. Muzeul a apărut prin sacrificiile localnicilor din Sibiel și cu sprijinul Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Europa și astăzi este administrat de Biserica Ortodoxă Română din Sibiu/Sibiel: nu pot să cred – nu vreau să cred – că Biserica Ortodoxă și satul Sibiel vor accepta distrugerea progresivă a acestui patrimoniu religios, artistic și uman de o inestimabilă valoare. Responsabilii Muzeului trebuie să înceapă imediat un „război pașnic” împotriva indiferenței. Vă propun să promovăm cu toții o campanie: România pentru Muzeul din Sibiel! În ceea ce mă privește, iar responsabilii Muzeului știu foarte bine acest lucru, eu am fost și voi fi mereu alături de orice inițiativă serioasă și concretă de a face ceva bun pentru Muzeu, pentru că este vorba de un popor care s-a exprimat prin acest Muzeu și prin icoanele lui. Iubesc Sibielul și mă alătur oricărui om cinstit și harnic care dorește să facă ceva – nu doar să vorbească aiurea – pentru Muzeu.

Constantin Noica, Lucian Blaga, Dumitru Stăniloae – numele a trei titani, pe care le-ați rostit într-un interviu recent. Enumerați-mi, vă rog, trei adjective, câte unul pentru fiecare din cele trei mari personalități.

Cunoștințele mele de cultură română sunt prea puține ca să îmi pot permite o „judecată” așa de importantă. Totuși, dacă insistați, eu aș zice – Noica: domnesc; Blaga: intens; Stăniloae: comunicativ. Eu am reușit să citesc foarte puțin din Opera autorilor menționați și numai prin prisma „intereselor” mele, și anume: cultura tradițională românească, sentimentul religios al vieții, relația românității cu cultura occidentală. Singurul lucru cu care nu mi-e rușine, este acela că eu i-am descoperit pe acești mari români singur, prin cercetările mele de om dornic de a-i cunoaște pe cei apropiați lui (aceleași orizonturi culturale) în cultura românească. Aș avea nevoie să găsesc pe cineva dispus să-mi predea limba și cultura română.

Ce ați lua din România pentru a duce în Italia, dar și viceversa: ce ați aduce definitiv de acolo în România?

Iubesc Italia (așa cum este ea, imperfectă), iubesc România (așa cum este ea, imperfectă). Dar dacă insistați, din România aș duce în Italia cel puțin marea liniște și nopțile înstelate, care la noi au fost furate definitiv de așa numita „civilizație”. Din Italia aș duce în România cel puțin franchețea amabilă și experiența îndelungată a libertății, ca să aibă omul curajul liniștit de a spune „da” când simte „da” și acela de a spune „nu” când îl simte pe „nu”. În spatele Muzeului, al colecției de icoane pe sticlă, al satului Sibiel strălucește figura – deja legendară – a părintelui ortodox Zosim Oancea.

Despre acest „urias al credinței, al culturii și al bunătății”, cum îl numeați dvs. nu de mult, am citit pe site, în cartea dv. și în toate interviurile și conferințele la care ați participat.

L-ați cunoscut personal? În ce măsură v-a marcat destinul? (Spuneți-ne ceva despre Sfinția Sa, ceva ce n-ați scris/spus niciodată.)

Este unul din regretele mele mai mari: din păcate nu l-am cunoscut personal pe părintele Zosim Oancea, nimănui din Sibiel nu i-a trecut prin cap să

mă prezinte atunci când eu mă duceam în sat începând cu anul 2003 (este adevărat că, la vremea respectivă, părintele locuia în Sibiu, unde s-a și stins din viață în 2005). Dar am citit cărțile și textele lui, am văzut înregistrări video, am vorbit cu mulți oameni care l-au cunoscut foarte bine de mult timp. Eu sunt convins că a fost un „om sfânt”. De ce? Pentru că el a înțeles și suportat închisoarea ca pe un loc unde a fost trimis de către Dumnezeu ca să îl cunoască mai mult, să-l iubească mai mult și să-l slujească acolo unde oamenii sufereau. Nimeni nu poate să spună așa ceva dacă nu este un sfânt, adică un om pentru care Dumnezeu este Dumnezeu, un om care – conștient de slăbiciunile și păcatele lui – totuși dorește cu adevărat, din suflet, să-l iubească pe Dumnezeu. Știți ceva? Vă spun o impresie care mi-a fost confirmată personal de nepoata părintelui Zosim, doamna Smaranda Bădiliță: Părintele Oancea nu „mirosea” deloc a „preot”. El a fost un sacerdot, preot din creștet și până în tălpi, iar felul lui de a fi și de a vorbi are legătură cu o vocație religioasă adevărată, fără nimic legat de „atmosfera ecleziastică” – în sensul banal și superficial al cuvântului. Apoi, fiind un sfânt, era și un domn, un adevărat „signore”: deși a avut mereu cuvinte foarte severe împotriva comuniștilor și a securiștilor, niciodată nu am depistat în cuvintele lui vreun semn de resentiment. Părintele Zosim – așa povestesc bătrânii din Sibiel, și cu asta termin – era un om detașat de ideea de avere; orice ban care ajungea în mâinile lui era destinat bisericii și muzeului, deci, satului. Asta spune ceva despre credința lui adevărată.

Părintele Zosim, chiar dacă nu l-am cunoscut personal, mi-a marcat destinul pentru că mărturisirea lui îmi aduce, pe căi nebănuite, un sprijin esențial în eforturile mele de căutare a unei înțelegeri și trăiri a creștinismului. Religia creștină se află astăzi într-o situație de groază: bisericile vorbesc un limbaj

Giovanni Ruggeri

Icoanele pe sticlă din Sibiel

Prefață I.P.S. Dr. Laurențiu Streza
Postfață Pr. Prof. Dorin Oancea

MUZEUL PR. ZOSIM OANCEA

mereu mai îndepărtat de oameni, iar oamenii, majoritatea lor, trăiesc o viață redusă la consum și la... prostii. Eu nu pot să accept o biserică îndepărtată de lume și o lume îndepărtată de biserică; este o mare pierdere pentru toți. Căutarea unei înțelegeri a creștinismului astăzi presupune exigențe intelectuale, morale și comunitare extrem de mari, despre care nu putem să vorbim aici (și, firește, peste orice îngustă limită confesională, pe care eu o respect foarte mult: de pildă, fratele meu este preot catolic; câțiva preoți, teologi și intelectuali ortodocși români extraordinari sunt printre cei mai buni prieteni ai mei). Pe scurt: spiritul și mărturisirea sfântă a bunătății și a credinței sincere a părintelui Zosim sunt alături de mine și mă sprijină în căutările mele. Pentru părintele Zosim, Iisus a fost cu adevărat – în viața lui, nu în predici – „calea, adevărul și viața”. Acest lucru este imensul dar al lui pentru mine și numai asta mă interesează.

Icoanele provin de la Nicula și din nordul Transilvaniei, de pe Valea Mureșului, din zona Făgărașului și cea a Brașovului, de pe Valea Sebeșului și din Mărginimea Sibiului. Ați vizitat toate aceste locuri?

Din păcate nu am fost la Nicula, dar am vizitat aproape toată România, multe dintre destinațiile turistice și culturale majore: Maramureș, Bucovina, Transilvania, Delta Dunării. Cunoscut destul de bine

țara și, chiar din acest motiv și datorită marii sale bogății, vă spun că – paradoxal – „nu” o cunosc atât de bine cum aș vrea. Dar sper să nu mor mâine și să mai văd câte ceva.

„Icoanele pe sticlă din Sibiel” respiră prin toate paginile sale (deocamdată în limbile: româna, italiană, engleză, germană și franceză) admirație și dragoste, încântare și apreciere (ale autorului) față de România și cultura sa populară. În decembrie 2008 ați lansat cartea la Veneția, iar în urmă cu doar câteva zile, la Paris.

Urmează și alte evenimente de acest gen? (Mă gândesc bunăoară la proiecte similare în orașe cu mari concentrații de cetățeni români: Londra, München, Madrid etc.)

Pe 12 februarie am prezentat cartea la Ambasada României din Paris, în prezența IPS Iosif, Mitropolitul pentru Europa Occidentală și Meridională, iar în lunile martie și mai voi face același lucru la Institutul Cultural Român din Budapesta (19 martie), Szeged (20 martie), Viena (25 martie) și Berlin. Sunt foarte recunoscător fostului Ambasador al României în Franța, actual Ministru al Afacerilor Externe, Excelența Sa dl Theodor Baconschi, pentru că prezentarea de la Paris a avut loc datorită înțelegerii și a bunăvoinței de care a dat dovadă în primul rând când a fost Ambasador la Paris; același lucru trebuie spus în ceea ce privește directorii ICR menționate. După exemplul de mare valoare dat de IPS Iosif la Paris, de IPS Laurențiu Streza în România și de câțiva (foarte puțini, din păcate) preoți ortodocși din Italia, sper din suflet ca Biserica Ortodoxă Română prezentă în țările occidentale să dorească să fie alături de mine în această acțiune de promovare și prezentare a icoanelor pe sticlă și a Muzeului din Sibiel, care, pe plan mai larg, înseamnă și prezentare a patrimoniului cultural și turistic al României. Din același motiv sper ca autoritățile de Stat ale României să mă ajute pe plan internațional, prin intermediul Ambasadelor și Institutelor Culturale Române. Toți cei care au asistat la prezentările mele înțeleg perfect că Muzeul din Sibiel este un simbol nemaipomenit al culturii și al spiritualității române, cu implicații foarte importante și pe plan turistic. Este un fel de „reclamă puternică” pentru România nobilă și profundă, un brand cu adevărat apreciat dacă îl prezinți în mod serios, eficient și pasionat. La urma urmei, Sibielul nu înseamnă numai „Muzeu” (chiar dacă e foarte profund sensul investit în cuvântul muzeu!) ci Transilvania, România, deci un circuit cu mai multe destinații. Demersurile pe care le fac pentru Muzeul din Sibiel și, în general, pentru cultura română tradițională, deci, și pentru promovarea fluxului turistic din străinătate spre România, au mare nevoie de sprijinul instituțiilor românești, bisericesti și de stat deopotrivă, ca și de mulți oameni binevoitori care să dorească să facă ceva. România are mari probleme, toate urgente, importante și prioritare, fiecare dintre noi are propriile probleme; însă nu este imposibil să faci ceva, oricât de puțin, ce poți tu, pentru un patrimoniu care este și al tău și al urmașilor tăi. Eu sunt mereu la dispoziția instituțiilor centrale și locale ale României și a comunităților de români din Europa ca să promovăm împreună România adevărată, inclusiv – și nu numai – prin prisma acestei minunate lecții de dărnice, jertfă și genialitate a Părintelui Zosim Oancea și a satului Sibiel.

Așa cum se obișnuiește în interviurile noastre, vă las ultimul cuvânt.

Dragă domnule Dan Costinaș, foarte rar mi s-a întâmplat ca în România cineva să-mi dăruiască ceva, cu foarte puține excepții, vorbesc aici de câțiva prieteni de suflet. Dumneavoastră mi-ați dăruit privirea atentă și prietenoasă îndreptată asupra încercărilor mele și un ajutor real pe plan editorial și jurnalistic. Eu vă multumesc mult, în mod public, și vă spun că rădăcinile culturii românești (și ale lumii) nu țin în primul rând de academii și de instituții – categoric indispensabile și meritoase! – ci de inteligența și generozitatea oamenilor ca dvs. Vă doresc numai bine și vă aștept, împreună cu cititorii dvs. la Sibiel. La mulți ani, dragi cititori! □

februarie 2010
www.sibiel.net